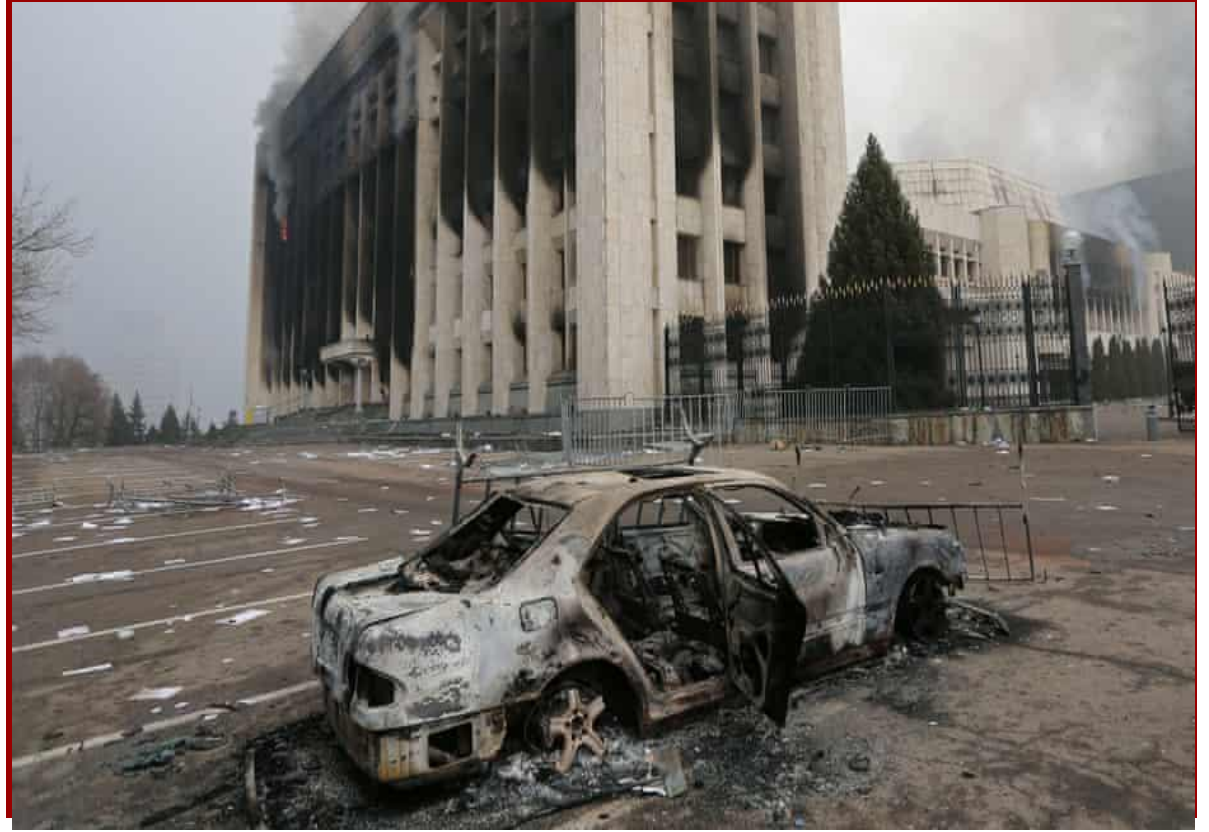

Burcu Kösem
EKONOMİ - FİNANS - SEKTÖR
PROFESYONELİ

HAFTALIK EKONOMİ BÜLTENİ

7 Ocak / 2022

Bu rapor; Dünya ve Türkiye ekonomisindeki güncel gelişmeleri, güvenilir kaynaklardan elde edilen veriler ile yansıtmaaya yönelik olarak, hazırlanmıştır. Herhangi bir yatırım tavsiyesi içermez.

Kazakistan'da Gerilim Tırmanıyor!

- ❑ Hatırlarsak; geçtiğimiz yılın ilk haftasına ABD'deki Kongre baskını ile girmiştik. Bu yıl ise dünyada katmerlenen enflasyonun ve enerji fiyatlarındaki artışın toplumsal bir olayı beraberinde getirdiği Kazakistan gerilimi hatta krizi ile yüzleşiyoruz...
- ❑ Kazakistan, sıvılaştırılmış petrol gazı (LPG) fiyatlarına zam yapılmasıyla sokaklara dökülen protestocuların hükümet binalarını basıp ateşe vermesinin ardından son yılların en büyük krizini yaşıyor.
- ❑ Kısa sürede çatışmaların yaşanmasına neden olan gösteriler sonrası ülkede OHAL ilan edilirken, güvenlik güçlerinin kayıpları ile ilgili yeni bir açıklama geldi.
- ❑ Kazakistan Cumhurbaşkanı Tokayev, kolluk kuvvetlerine 'teröristlere' karşı ölümcül güç kullanmaları ve uyarı yapmadan ateş açmaları talimatını verdiğini söyledi.
- ❑ SSCB'nin dağılmasının ardından bağımsızlığını ilan etmiş, doğal kaynaklar açısından zengin bir ülke olan Kazakistan'ı bu noktaya getiren etmenlere bakacak olursak; hem jeopolitik hem de hızlı açılma ile birlikte gelen bir takım ekonomik açmazları görürüz.

Kazakistan'da Gerilim Tırmanıyor!

- ❑ Ülkenin güçlü yönlerine bakıldığında; doğal kaynak zenginliği, Orta Asya'nın en büyük ekonomisine sahip olması, düşük kamu borcu ve Ulusal Fon'un ekonomiyi teşvik etmek amacıyla kullanılması, göreceli olsa da siyasi istikrarın güçlü geçmişe sahip olması, bölgesindeki ülkelere nazaran yabancı yatırımcıya çok daha fazla açık olması gibi faktörleri sıralayabiliriz.*
- ❑ Ancak pandemi ve öncesinde yaşanan küresel ekonomik durgunluk nedeni ile emtia (petrol) fiyatlarındaki düşüş, ekonomisinin dörtte biri petrole dayalı olan ve deniz sınırı olmaması nedeni ile bu ürünün ticaretinde maliyet dezavantajı yaşayan ülkeyi açık ara zora sokmuştur.
- ❑ Önemli bir dezavantajı da ABD'nin Rusya'ya uyguladığı yaptırımların gölgesinde kalıyor olmasıdır.
- ❑ Tüm bu risk faktörleri; hidrokarbon gelirlerine yüksek bağımlılık (petrol GSYH'nin dörtte birini oluşturuyor), ulusal varlıkların kalitesizliği (zayıf oluşu) ve ülkedeki yüksek dolarizasyon nedeniyle bankacılık sektörünün yabancı kur kaynaklı şoklara maruz kalması, önemli endüstri ve kamu alımlarında şeffaflık olmaması, yüksek yolsuzluk gibi ülkenin kırılgan yönleri ile kesiştiğinde ne yazık ki ortaya istenmeyen bu tablonun çıkmasını beraberinde getirmiştir.

Kazakistan Gerilimin Piyasalara Etkisi

- ❑ İlk etapta Uranyum fiyatının yükselmesi ve Bitcoin'in hash rate yani madenciliğinin enerji krizi kaynaklı bu geriliminden etkilenmesi küresel olarak emtia ve kripto piyasasında belli bir etki yaratmıştır.
- ❑ Topraklarında 1.200'den fazla mineral kaynak çeşidinin mevcut olduğu Kazakistan'da tespit edilen krom (tahmini değeri 972 milyar dolar), çinko (tahmini değeri 73 milyar dolar) ve kurşun (tahmini değeri 35 milyar dolar) rezervlerinde dünyada ilk sırada yer alıyor. Uranyumda (tahmini değeri 143 milyar dolar) 2'inci, bakırda (tahmini değeri 353 milyar dolar) 4'üncü ve altında (tahmini değeri 95 milyar dolar) dünyada 9'uncu sırada. Dünya Bankası'nın verilerine göre Kazakistan'da 5 binden fazla mineral depoziteler ile 46 trilyon dolar tutarında değer bulunuyor.
- ❑ *Tüm bu yeraltı zenginliği ülkenin Rusya ve ABD arasındaki kapışmasını da bu toplumsal gerilimi de anlamaya yeterli değil mi?*
- ❑ Türk şirketlerin Kazakistan'a pek çok sektörde toplam 5 milyar\$ tutarında yatırımı mevcut.
- ❑ Kazakistan'ın ticari başkenti ve en yoğun trafiğe sahip havalimanı olan Almatı'nın işletmesini Nisan 2021'de TAV Havalimanları Holding aldı. Bunun dışında yatırımı olan şirketler Koç, Sembol İnşaat, Okan Holding, Alarko Holding, Ceylan İnşaat, Rixos, Yıldırım Holding, Anadolu Efes olarak sayılabilir.

FED Tutanakları ve Gelişen Ülkeler

- ❑ Fed'in Aralık ayı toplantısına ait tutanaklar, politika yapımcıların daha erken sıkılaşılmaya gitmeyi ve bilançosunu küçültmeyi değerlendirdiğini gösterdi. Bu beklenti, halihazırda dolardaki yükseliş, enflasyondaki artış ve Kovid-19 vakalarıyla mücadele eden gelişen ülkelerin varlıkları üzerinde ek baskıya neden olabilir.
- ❑ Londra'daki InTouch Capital Markets'te Kıdemli Kur Stratejisti olan Piotr Matys hızla artan tahvil faizlerinin gelişen ülke varlıklarının cazibesini azalttığını söyledi. Matys özellikle Merkez Bankalarının henüz faiz artırımına başlamadığı ve negatif reel faiz veren ülkelerin 'en kırılgan ülkeler' olacağını belirtti.
- ❑ Türkiye, Eylül ayından bu yana gelişen ülkeler endeksinin (Çin hariç) dışında bir politika izleyerek, bu patikanın dışına çıkmış bulunuyor.
- ❑ Daha önceki bültenlerimizde de konu edildiği üzere Türkiye, daha önce izlenen parasalcı (moneterist) ya da Ortodoks olarak tabir edilen ekonomi politikasının dışında heteredoks politikalar izleyerek, oldukça keskin bir kavşağa girmiş durumdadır.

Dolarizasyona Bakış

- ❑ TCMB'nin politika faiz indirimleri ile amaçlanan artan ihracat talebi ve rekor ihracat rakamlarına da dayanarak, üretim, istihdamın arttırılması; buna karşılık cari açığın azaltılarak, döviz açığının kapatılmasıdır. Bu politika modeline Yeni Ekonomi Modeli adı verilmiştir.
- ❑ Ancak yapılan politika faiz indirimleri ilk etapta hem küresel koşullardan bağımsız bir modele geçiş yapılması hem de artan enflasyon beklentileri ile ne yazık ki toplumun geniş kesimlerince dolarizasyona olan bağımlılığı arttırmıştır.
- ❑ 20 Aralık itibari ile kur korumalı TL mevduat olmak üzere bir takım yeni finansal enstrümanların da uygulamaya alınması ile 18'i aşan dolar kuru büyük ölçüde kontrol altına alınmış ancak bu ürünler de hazinenin almış olduğu kur riski nedeni ile eleştiri konusu olmuştur.

Dolarizasyona Bakış

- ❑ 20 Aralık bu bağlamda bir milat olarak kabul edildiğinde; gerçek kişilere sunulan ve servet koruma amaçlı olan bu bedava kur opsiyonuna geniş kesimlerce talep olduğunu, mevduat tutarında 90 milyar TL'nin üstüne çıkmış olması ile görmekteyiz.
- ❑ Ancak aynı talebi dövizden TL'a dönüşlerde en azından ilk haftalarda göremiyoruz. Dolarizasyona geçişteki 20 Aralık öncesi momentumun büyük ölçüde kur korumalı TL mevduat ürünü ile kırıldığını rahatlıkla ifade etmekle beraber; henüz dövizden TL'a geçişlerde oluşacak ters dolarizasyon konusunda olumlu bir veriye sahip değiliz:

Vatandaşlık Uygulamasında Değişiklik

- ❑ Her gün 19 milyon dolarlık gayrimenkulün yabancıya satıldığı Türkiye pazarında Türk Vatandaşlığı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelikte değişikliğe gidildi.
- ❑ Resmi Gazete’de bu hafta yayınlanarak yürürlüğe giren değişiklikle yabancıların vatandaşlık amaçlı gayrimenkul alımlarında TL yerine dövizle ödeme koşulu getirildi.
- ❑ Yeni uygulama kapsamında 250 bin dolar karşılığında yapılan ödemeler döviz cinsinden bankaya yatırılırken, bankalar da bu parayı döviz cinsinden Merkez Bankası’na satacak.
- ❑ Değişikliği değerlendiren Gayrimenkul Yurt Dışı Tanıtım Derneği (GİGDER) Başkanı Ömer Faruk Akbal, uygulamanın ülkedeki dolarizasyonu önlemeyi amaçladığını belirterek, “Dolayısıyla TL’nin güçlenmesi açısından doğru bir karar. Ancak uygulama esaslarında ciddi hazırlıkların yapılması gerekiyor. Dolayısıyla elinde Türk Lirası olan yabancı yatırımcıların ilgili kanundan faydalanmalarının önünde bir engel olmamasını ve hangi usullerde yatırımlarını yapmaları gerektiği konusunun ilgili kurumlarca hazırlanacak genelge veya kılavuzlarla netleşmesini bekliyoruz” dedi.

TCMB'den İhracat Bedeli İçin Uygulama Talimatı

- ❑ Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın yayımladığı uygulama talimatına göre, ihracat bedelinin yüzde 25'i düzenlendiği tarihteki işlem kuru üzerinden TCMB'ye satılmak üzere belgeyi düzenleyen bankaya satılacak.
- ❑ İhracat bedeli kabul belgesine veya Döviz alım belgesine bağlanan ihracat bedelinin yüzde 25'i düzenlendiği tarihteki işlem kuru üzerinden TCMB'ye satılmak üzere belgeyi düzenleyen bankaya satılacak.
- ❑ TCMB talimatının kapsamını ihracat genelgesine göre dolar, euro ve sterlini cinsinden İhracat Bedeli Kabul Belgesi veya Döviz Alım-Satım Belgesi'ne bağlanan ihracat bedeli dövizler olarak belirledi.
- ❑ Konuyla ilgili olarak Türkiye İhracatçıları Meclisi Yönetimi TCMB Başkanı Şahap Kavcıoğlu ile görüşme gerçekleştirdi. Güneydoğu Anadolu İhracatçı Birlikleri (GAİB) Koordinatörü Başkanı Fikret Kileci; yurtdışından gelen ihracat bedelinin yüzde 25'inin TL'ye çevrilmesinin yanlış anlaşıldığını ve yorumlandığını, kavram kargaşasının olduğunu söyledi. Kileci, "İhracatçılar olarak TL'ye dönüp TL'de kalınması olarak algılamıştık. Bunun böyle olmadığı, önceki sistemden çok fazla farkı olmadığı, istediğimiz zaman istediğimiz şekilde Dövizle dönebileceğimiz hatırlatıldı" dedi.
- ❑ Bu uygulamada asıl yapılmak istenenin dövizle işi olmayanların, özellikle ihracat dışı kişilerin dövizle yönlendirilmesini, kullanılan TL kaynaklarının ihracat dışında yatırım amaçlı başka yönlere sapmasını engellemek olduğunu söyleyen Kileci, "Yanlış anlaşılma oldu. Gerçek anlamda bu düzenlemenin TL'nin ve ihracatçının korunmasına yönelik olduğu açıklandı" dedi.

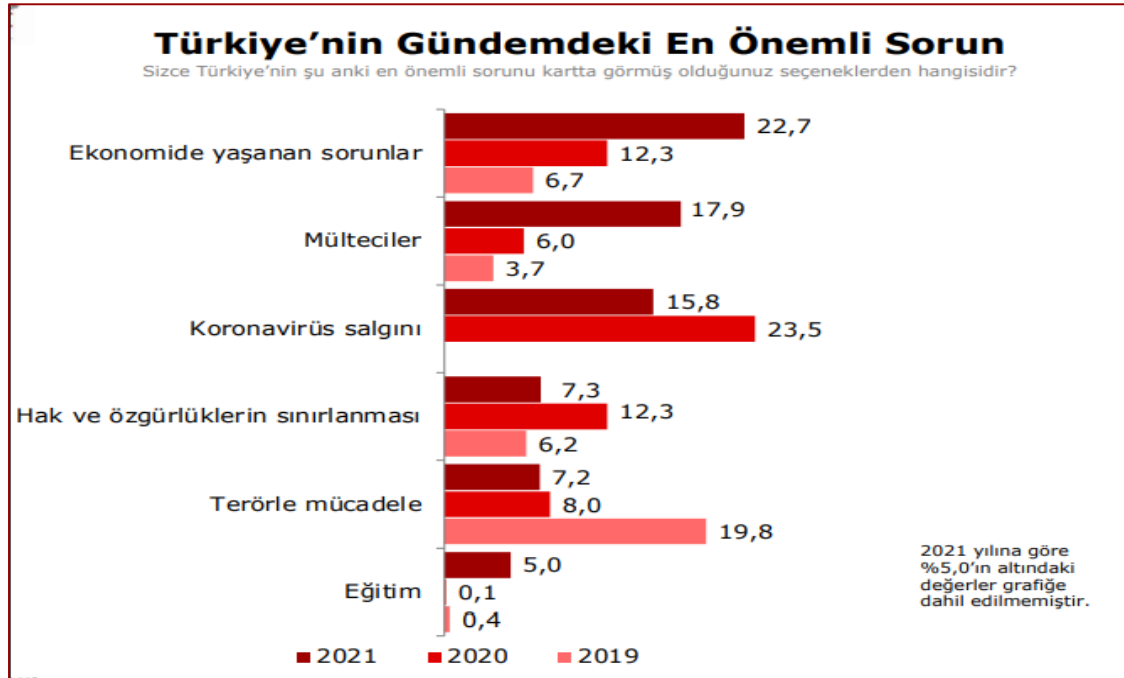
Küresel Mobilite-Togg

- ❑ Türkiye'nin mobilite alanında hizmet veren küresel teknoloji markası Togg, dünyanın en büyük Tüketici Elektronikleri Fuarı CES 2022'de (Consumer Electronics Show) yeniliklerini ve ilklerini dünya kamuoyuyla paylaştı. Küresel olarak tescil ettirdiği farklılaştırıcı yaklaşımı UseCaseMobility® kavramı ile 'Veri Bazlı İş Modelleri' 'Yeni Mobilite Servisleri', 'Akıllı Yaşam' ve 'Akıllı Şarj' gibi teknolojik çözümlerini paylaşan Togg, geleceğe bakışını vurgulayan 'Transition Concept Smart Device' adını verdiği konsept otomobilini de tanıttı.
- ❑ Togg ve Avalanche blok zincirini geliştiren Prof. Dr. Emin Gün Sirer tarafından kurulan Ava Labs, akıllı kontratlar ile güvenli ve hızlı mobilite hizmetleri geliştirmek üzere stratejik bir ortaklığa imza attı.
- ❑ Las Vegas'taki CES 2022'de duyurulan iş birliği, Togg'un yeni nesil mobilite hizmetlerinde iyi bir adım oldu.

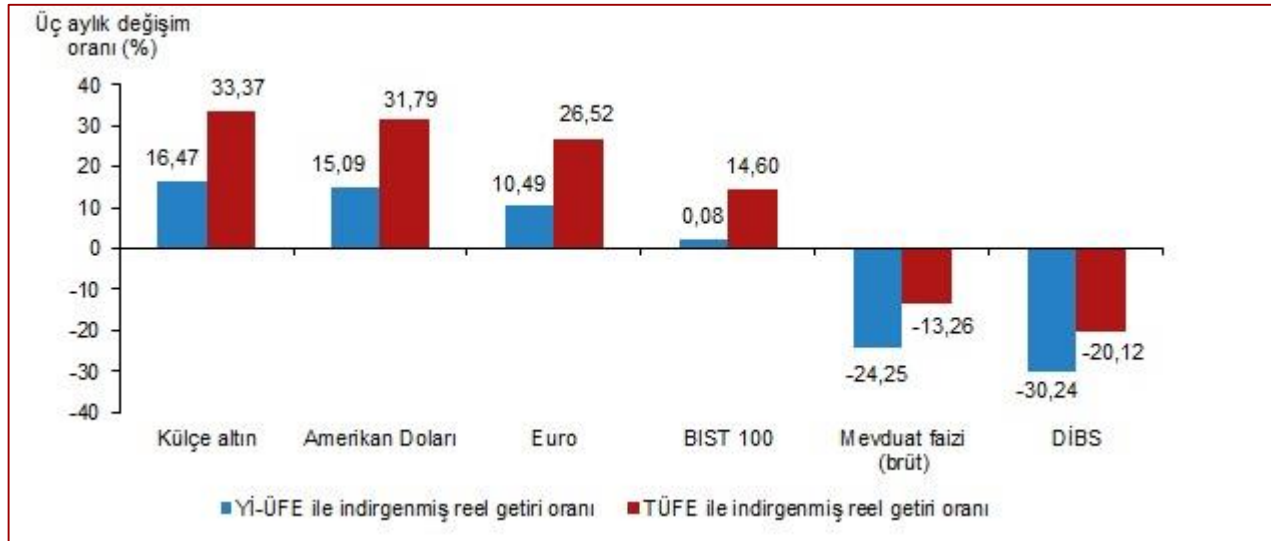
Haftanın Verisi

- ❑ Kadir Has Üniversitesi'nin 11 yıldır düzenli olarak yürüttüğü Türkiye Eğilimleri Araştırma raporu bu hafta yayınlandı.
- ❑ 26 ilde 18 yaş üstü 1000 kişi üzerinden yüz yüze olarak 23 Ekim-5 Kasım tarihleri arasında gerçekleştirilen araştırma bulguları sonucunda Türkiye'nin en önemli sorunu:

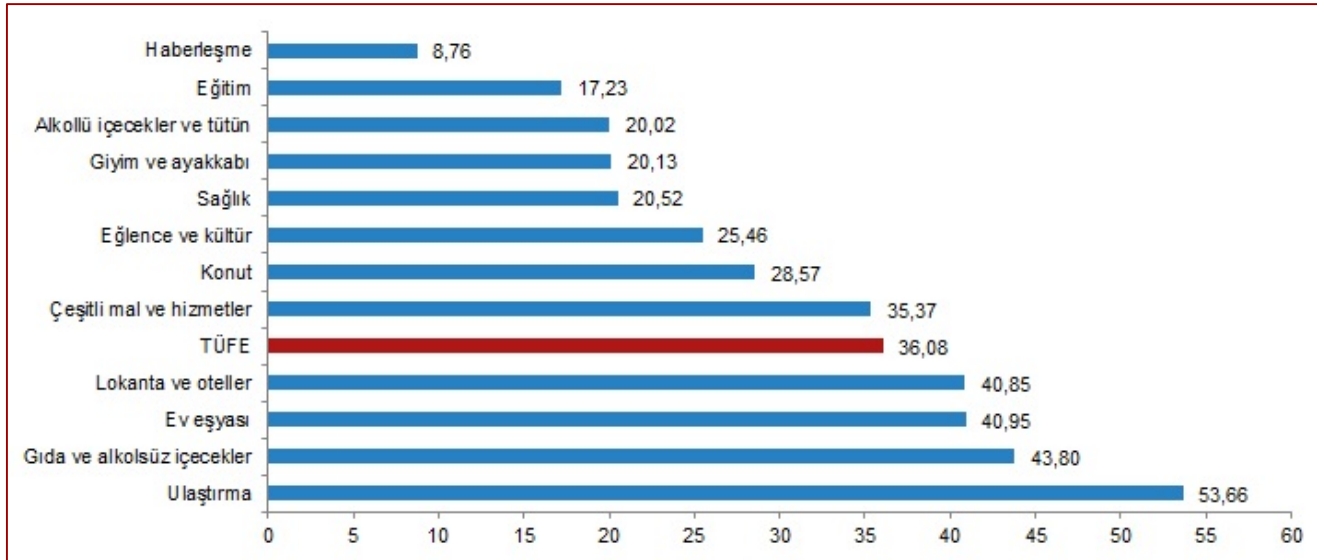
Finansal Yatırım Araçlarının Reel Getiri Oranları, Aralık 2021

- En yüksek aylık reel getiri, yurt içi üretici fiyat endeksi (Yİ-ÜFE) ile indirildiğinde %6,51, tüketici fiyat endeksi (TÜFE) ile indirildiğinde ise %11,67 oranlarıyla Amerikan dolarında gerçekleşti.
- Yİ-ÜFE ile indirildiğinde; yatırım araçlarından Euro %5,55 ve külçe altın %5,14 oranlarında yatırımcısına kazandırırken; BIST 100 endeksi %1,88, mevduat faizi (brüt) %14,97 ve Devlet İç Borçlanma Senetleri (DİBS) %19,09 oranlarında yatırımcısına kaybettirdi. TÜFE ile indirildiğinde ise Euro %10,66, külçe altın %10,23 ve BIST 100 endeksi %2,87 oranlarında yatırımcısına kazandırırken; mevduat faizi (brüt) %10,86 ve DİBS %15,17 oranlarında yatırımcısına kaybettirdi.

Tüketici Fiyat Endeksi, Aralık 2021

- ❑ TÜFE'de (2003=100) 2021 yılı Aralık ayında bir önceki aya göre %13,58, bir önceki yılın Aralık ayına göre %36,08, bir önceki yılın aynı ayına göre %36,08 ve on iki aylık ortalamalara göre %19,60 artış gerçekleşti.
- ❑ Bir önceki yılın aynı ayına göre artışın yüksek olduğu ana gruplar sırasıyla, %53,66 ile ulaştırma, %43,80 ile gıda ve alkolsüz içecekler, %40,95 ile ev eşyası oldu.

Yurt İçi Üretici Fiyat Endeksi, Aralık 2021

- ❑ Yİ-ÜFE (2003=100) 2021 yılı Aralık ayında bir önceki aya göre %19,08 bir önceki yılın Aralık ayına göre %79,89, bir önceki yılın aynı ayına göre %79,89 ve on iki aylık ortalamalara göre %43,86 artış gösterdi.
- ❑ Ana sanayi gruplarının yıllık değişimleri; ara malında %92,13, dayanıklı tüketim malında %46,16, dayanıksız tüketim malında %54,23, enerjide %122,76, sermaye malında %51,17 artış olarak gerçekleşti.

